

Avey qoruğunda arxeoloji kazıntılar

Qədim və zəngin tarixi olan xalqımızın keçmişinin öyrənilməsi istiqamətində aparılan elmi-tədqiqat işlərinin, arxeoloji kazıntıların böyük əhəmiyyəti var.

Bu gün Azərbaycanda daş dövrüne aid 20-dən çox düşərgə və yaşayış yen mövcuddur ki, bunların bir qismi arxeoloji kazıntılar zamanı üzə çıxanmışdır.

Damcılı mağara düşərgəsi Qazax rayonu ərazisində "Avey" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun tərkibində qeydiyyata alınmış dünya əhəmiyyətli arxeoloji abidədir.

Damcılı mağara düşərgəsi 1950-ci illərdə Qazax rayonu, Daş Salaklı kəndi ərazisində Avey dağının ətəklərində qalın qaya qatlarmın altında qeydə alınmışdır. Avey dağındaki mağaralarda Azərbaycanda daş dövrünün öyrənilməsi ilə əlaqədar ilk arxeoloji tədqiqatlar 1953-cü ildə professor S.N.Zamyatin və M.Hüseynov tərəfindən aparılmışdır.

Sonraları Azərbaycan ərazisində daş dövrünün elmi tədqiqinə 1956-ci ildə başlanmış, daş dövrünün ayn-ayn mərhələlərinə, xüsusən paleolit və mezolit dövrlərinə aid bir sır qıymətli abidələr üzə çıxanmış və öyrənilmişdir.

60 illik fasilədən sonra "Avey" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun ərazisində arxeoloji kazıntı işlərinin ikinci mərhələsinə başlanılmışdır. Belə ki, 2015-ci ilin yayında Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin və Avey qoruğunun təşəbbüsü ilə Yaponiyanın Tokio Universitetinin daş dövrü mütəxəssisi professor Yoshihiro Nişikinin rəhbərliyi ilə böyük bir heyət Avey dağının ətəklərində keşfiyyat xarakterli axtarış apamaq üçün ölkəmizə dəvət olunmuş, Damcılı mağarası və mağara düşərgəsinin etrafında dünya əhəmiyyətli arxeoloji irsi kompleks tədqiq etmək üçün 3 tərəflü 5 illik beynəlxalq memorandum imzalanmışdı. Memorandum Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən "Avey" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu, AMEA-nın Arxeologiya və Entomografiya İnstitutu, Yaponianın Tokio Universitetinin Universitet Muzeyi arasında bağlanmışdı.

2016-ci ilin avqust ayında "Avey" DTMQ-nın ərazisində yerləşən dünya əhəmiyyətli Damcılı mağara düşərgəsində arxeoloji kazıntılar başlanılmışdır. İlk tədqiqatlar zamanı müxtəlif istiqamətlərdə keşfiyyat

xarakterli 10-a yaxın kazıntı işləri aparılmış, yapıcılı və yerli arxeoloqlann birgə işlədiyi ərazinin 4 metr dərinliyində kazıntı işləni zamanı orta əsrlər neolit dövrü qalıqları, ocaq yerləri, fauna nümunələri, təxminən yarım metr dərinlədə lal təbəqədən aşağıda isə orta paleolit dövrünün son mərhələsinə aks etdirən qalpa, nüvə tullantıları və alət nümunələri tapılmışdır.

Beynəlxalq ekspedisiya 2017-ci ilin iyul ayından 2-ci dəfə qonuq ərazisində kazıntılarla başlamış və sadəcə quyu üzərində işlənərək 5 metredək dərinlikdə kazıntı işləri apamışdır. Kazıntılar zamanı torpaq horizontal təbəqəyə bölündü. 2016-ci ildə olduğu kimi neolit təbəqəsində az sayıda saxsı qalıqlar aşkar olundu. Aşkar olunmuş saxsı nümunələri xüsusiyyətlərinə və həzirlanma üsuluna görə Tovuz rayonundakı Göytəpədən aşkar olmuş saxsı qalıqları ilə eynilik təşkil edirdi. Aşkar olunan obsidian alətlər də təbəqənin bu xronoloji dövrə aid olduğunu göstərir. Eyni zamanda mezolit və orta paleolit dövrünə aid levallua tipli alət də aşkar olunmuşdur.

2018-ci il tarixində aparılan tədqiqatlar nəticəsində burada orta əsrlər, tunc, neolit, mezozolit və orta paleolit təbəqələri aşkarlanmış, tapılan maddi-mədəniyyət nümunələrinin dövrlərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədilə Yaponiya laboratoriyalarına göndərilmişdi.

Qeyd edək ki, Azərbaycan ərazisində Qobustandan sonra ilk dəfə Damcılı düşərgəsində toxunulmamış mezolit təbəqəsi qeydə alınmışdır.

Beynəlxalq ekspedisiyanın məqsədi ərazinin qədim insan məskəni olduğunu təsdiqləmək, neolitdən əvvəlki dövrlərə aid maddi sübutlar əldə etməkdir. Tədqiqatların növbəti illərdə davam etdirilməsi qərara alınıb.

Zibeyde HACIYEVA,
"Avey" Dövlət Tarix-Mədəniyyət
Qoruğunu aparıcı elmi işisi